

RUSZIN VILÁG

РУСИНСЬКИЙ СВІТ

VII. évfolyam 70. szám, szeptember 2009 рікник VII. число 70., септембер

Bendász István, görög katolikus kanonok, egyháztörténész Borhalom, 1903. augusztus 3.- Beregszász, 1991. augusztus 13.

Édesapja, Bendász Mihály, szintén pap volt. 1906-1910 között Amerikában élt a szüleivel. Hazatérésük után Munkácson, Szentmihálykörtvélyesen és Máramarosszigeten járt iskolába. A gimnáziumot Máramarosszigeten és Sárospatakon végezte. Budapesten beiratkozott az egyetem jogi karára, de tanulmányait megszakítva, visszatért Kárpátaljára. Ungváron lett teológus. 1926-ban be kellett vonulnia a cseh hadseregbe. 1928. február 12.-én szentelték pappá és a máramarosi Taracújfaluba nevezték ki. Ekkor vette feleségül Bacsinszky Máriát, Bacsinszky Gyula pap lányát. 1934-ben a dombói kerület esperese lett. 1939-től az Ugocsa-megyei Felsőveresmarton működött. A szovjet hatóságok 1949-ben letartóztatták és 25-évi kényszermunkára ítélték, mert minden csábítás és fenyegetés ellenére hű maradt a római katolikus anyaszentegyházhoz és nem csatlakozott a Moszkva irányítása alatt álló görögkeleti, pravoszláv egyházhoz. A görög katolikus egyház működését 1949-ben teljesen betiltották. 1955. januárjában szabadult Kazahsztán és Szibéria lágereiből. 1956-ban rövid ideig a beregszászi levéltárban dolgozott. Újabb letartóztatás veszélyétől fenyegetve, menekülnie kellett Beregszászból, ezért csatlakozott egy szűzföldek feltörésére Közép-Ázsiába induló csoporthoz. Karagandában tartózkodó ismerősei rábeszélésére, az ott száműzetésben élő galíciai ukránok, görög szertartású, valamint a litvánok, németek és lengyelek latin rítusú papja volt. 1959-ben tért haza. 1961-től-1972-ig, nyugdíjazásáig, éjjeli őrként dolgozott Beregszászban. Irodalmi tevékenysége sokrétű.

Forrásanyag: Kárpátaljai Művelődéstörténeti Kislexikon

„Öt év a szögesdrót mögött”.

A 25-évi kényszermunkára ítélt Bendász Istvánnak, görög katolikus papnak, egy szovjet internáló táborból, bravúros szervezéssel, sikerült kicsempésznie és hazajuttatnia titkos feljegyzéseit. A Naplót a családnak évtizedekig rejtegetnie kellett pincében, padláson, nehogy véletlenül a KGB-nek, a szovjet titkosszolgálatnak a kezébe kerüljön. Még létezett a Szovjetunió, amikor Hetényi Varga Károly – bár lényegesen kisebb kockázattal, de nem veszélytelenül – a határon áthozta a féltve őrzött kéziratot Kárpátaljáról. Itthon is eltelt néhány esztendő, míg végül az Aggionamento Könyvkiadó 1991-ben megjelentette Bendász kanonok titkos lágernaplóját. Aztán akadt egy debreceni üzlet-

Bendász István

ember, aki arra is vállalkozott, hogy a kinyomtatott könyvből száz példányt visszacsempésszen Beregszászba, az akkor még élő szerzőhöz. Bendász kanonok megérhette, hogy börtönnaplóját könyv alakban viszontláthatta. S bár a könyv az újrakiadás után is, az elmúlt évek folyamán, eltűnt a hazai könyvpiacról, Bendász kanonok szenvedéstörténete iránti érdeklődés nem csökkent. A valláshoz és keresztény világnézetéhez ragaszkodó hívő tudni szeretné, mi tette erőssé azokat a papjaikat, akik minden csábítás és fenyegetés ellenére, megalkuvást nem ismerve, hűségesek maradtak hitükhöz, egyházunkhoz, hosszú börtönéveket is vállalva. Bendász kanonok naplója méltó választ ad ezekre a kérdésekre.

„Öt év a szögesdrót mögött”

c. Naplóhoz dr. Ortutay Elemér írt hozzáértő, tapasztalataival is igazolt méltatást, bevezetőt. Arra biztatja az olvasókat, hogyha kezükbe veszik Bendász István Naplóját, akkor megismerhetik Kárpátalja legújabb történetét. Bendász István könyv szereplői ártatlan emberek: hősök, vértanúk, akik egy eszméért éltek és harcoltak. Az igazi bűnös az ítélkező hatóság. Egy ördögi, sátáni tervnek a végrehajtói ők. Céljuk: Kárpátalján is elpusztítani, gyökerestül kiirtani mindazt, ami szent az ember számára, hitét, vallását, nemzeti öntudatát, a család egységét, hogy gyermekeikből janicsárokat neveljenek. A könyv méltatója mindenkit olvasásra buzdít, mert véleménye szerint a Napló értéke nemcsak a szemtanú hiteles valómása, de a tények, az események előadása is vetekszik a legizgalmasabb bűnügyi regénnyel: „A könyv, amelyet kezében tartasz, tanít is, ahogy a Szacsavay-Legeza Kárpátalja c. könyvében olvashatjuk: Kárpátalja nemcsak szépségével és történelmével varázsolja el azt, akii e könyvet olvassa vagy itt jár, de megtanítja arra is, hogy e Föld hőseit és vértanúkat nevelt és nevel ma is.” A görög katolikus egyházat – írja a bevezető- 1949. február 17.-én az állami hatalom likvidálta, felszámolta. Nyilvános működését betiltotta, templomai bezáratta. A püspöki palotát elvette, az egyház papjait- s ez szó szerint értendő- az utcára tette. Mindazokat a papokat, akik nem ismerték el ezen barbár cselekedet „jogosságát”, vagyis egyházunk likvidálását és hitüket, esküjüket meg nem tagadták, azokat letartóztatták és elítélték. 129 ezeknek a kárpátaljai papoknak a száma. Hatot kivégeztek. Vagy legyilkoltak? Íme a nevük: Romzsa Tódor püspök, dr. Fenczik István, Demjanovics Péter, Orosz Péter, Zavagyák József, Csépes János. Megbocsátunk mindenkinek. A múltat azonban ne feledjük el! Unokáink is emlékezzenek rá, hogy nagyapáik nemcsak szavakkal, hanem saját életük példájával is arra tanították híveiket, hogy hitünket állhatatosan meg kell vallani. Mert az ember nemcsak kenyérrel él, de igényli Isten ígését is... Vallom nagy hittel és rendületlenül, hogy a mi kis életünk, a görög katolikus egyház élete benne van Isten tervében. Isten nemcsak az egyes ember életébe szólhat bele, de a történelem menetébe is. Idézzük fel e múltat! Nem gyűlölettel és kesergéssel, hanem azért, hogy akik azt a sok embertelen jogtiprást elkövették, jóvátehessék annak a kornak barbár cselekedeteit. Az új generáció tanuljon a múlt hibáiból, hogy azok soha többé ne ismétlődhessenek meg. Ezt, egyedül ezt a célt szolgálja

Bendász István Naplója- írja a könyv bevezetője és méltatója- dr. Ortutay Elemér.

Az alábbiakban részleteket közlünk Bendász István „Öt év a szögesdrót mögött” c. könyvéből.

Bendász István, görög katolikus kanonok életútját nem mindennapi élmények alakították. Intenzív önéletrajzi regény, amelyben a kárpátaljai papok sorsáról és a Gulágon töltött éveiről vall, hősekről és bűnösökről, valamint arról, hogyan őrizheti meg az ember – embertelen körülmények között- tisztességét, hitéhez, szülőföldjéhez és hivatásához való hűségét, majd az utána következő nem kevésbé emberpróbáló korszakban, a görög katolicizmus feltámadásának reménységét.

Ismét Kárpátalján és ismét szabadon

...Reggel 8-óra voltam berendelve, de ez lehetetlen volt, mert én hajnal 4-órákor beharangoztattam misére, s a templom egyszerre megtelt,- hiszen majd az egész falu ébren töltötte az éjszakát és éber figyelemmel kísérte az utánam rendezett hajtóvadászatot. Így csak 10-órákor jelentem meg a bezpekán (cseka). Előzőleg véglegesen és érzékenyen elbúcsúztam úgy családomtól, mint jobb híveimtől. A csekán lépteim zajára az egyik ajtóból a már említett Kodrik jött ki, dühösen és szemrehányóan azt mondvá: Miért játszik a mi idegeinkkel? Én ugyancsak nyomatékosan és sértődötten azt válaszolta, hogy talán fordított a helyzet, én kérdezném, miért tartanak hajtóvadászatot ellenem, mint egy vad után... Elejtik ezt a témát, de már Kodrik csekista is megjelenik harmadiknak. Ez a családra kezd hivatkozni: Micsoda férj és apa maga, hogy az éhhalálnak teszi ki a családját? Én az előbbiekre hivatkozom, hogy egészséges ember vagyok és két kezem munkája után el tudom még tartani a családomat. Erre ők is megisméltik a már mondottakat, hogy munkát nem adnak és gúnyoros mosollyal kérdik: Na, hát mit fog csinálni? – Ebben az esetben van egy jogom, amely jogot tölem senki el nem veheti. Családommal együtt kiülök az útszélre és a Szovjetunió legnagyobb szegényére éhen halok családommal együtt a Szovjetunióban. Most aztán kirukkoltak a nagyágyújokkal: Van nekünk munkánk az ilyen emberek részére is mint maga: akar talicska-sofőr lenni? Vagy jegesmedvéket legeltetni?... Kérdésemre, hogy miért kell aláírnom, hiszen én azután is csak az maradok, aki voltam: Nekünk a papokra szükségünk van, azért kell magának is paposkodnia. Nekünk különösen a görög katolikus papokra van szükségünk,

mert mi látjuk, hogy azokat a nép szereti, azokhoz ragaszkodik, azokhoz bizalommal van, s az ilyen papok által, mi a népnél mindent elérhetünk. Maguknak a kezében olyan eszköz van, amilyen senki másnak nincs. Maguk a gyónás által mindent tudhatnak, nemcsak azt, ki mit tett és beszélt, de még azt is, ki mit gondol, értse meg! Ma, a XX. században, a felvilágosodás századában már nem olyan papok kellenek, akik valamiféle Istent hirdetnek, hanem akik az államot szolgálják. E szavakra összerendeztem és szinte reszkető hanggal kérdeztem: -Lehetséges-e, hogy a pravoszláv egyház már nem az Istent szolgálja? A válasz: Magára az nem tartozik, maga csak írja alá a pravoszláviára való áttérést... 1949. március 8.-án

megszűntem nyilvánosan pap lenni. Mintha csak előre éreztem volna előző vasárnap elbúcsúztam híveimtől. Búcsúbeszédem két részből állott. Az első részben hitükben való mindenároni kitartásra buzdítottam és a hitehagyástól, még ha pravoszláviának is hívják azt, s ha az államhatalom is akarja azt, óvtam őket. A második részben, mivel előreláthatólag papok nélkül maradnak, különösen az üdvösségre feltétlenül szükséges két szentséget, a keresztség és bűnbánat szentségének mikénti kiszolgáltatására, illetőleg vételére vonatkozólag oktattam ki őket... Felszólított a cseka, hogy 3 nap alatt családotól, bútorostól hagyjam el a községet és oda lábamat többet be nem tehetem.

(Folytatjuk)

In memoriam S. Benedek András

Mély fájdalommal közöljük, hogy elveszítettük S. Benedek Andrást

2009. szeptember 8.-án

Az „otthon és a csend”, ami neki most már végérvényesen megadatott

Elveszítettük a ruszin-magyar együttélés kutatóját, a „hetedízigen prédikátorok fiát”, a költőt, író, művelődéstörténészt. Írásai és költészete időrendi hosszsmetszete életének, a közelmúlt lenyomata, a sors üzenete. Megelőző borzalmak emlékeivel és követelményeivel volt kénytelen szembenézni, s mégis a szellemi-szakmai ellehetetlenítés ellenére dolgozni, élni akart, az „elszakított nemzettestéért” tenni akart, az igazság felderítéséért kutatni akart és mindig írni akart.

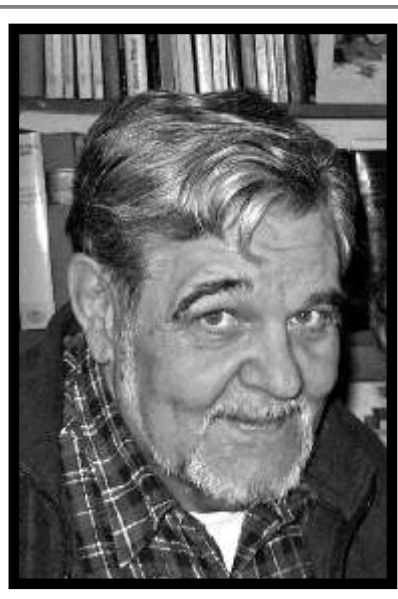
Az emlékezés születésének 60. jubileumi évfordulójára visszavissza, akkor írtunk róla sokat, szépek voltak a megemlékezések, köszöntések. Vári Fábán László, szeretett tanítványa, barátja és kollégája soraival például így köszöntötte: „Hetedízigen prédikátorok fia, annak a Munkácsnak a szülőtte, „melyet haddal nem, de árulással latrok nem egyszer letipor-ták”. A nagy idők idején váltig bizonygatta: „Nincs bennem elég alázat elhagyni tenyérynnyi hazámat”. Mégis rákényszerült, s máig ennek a betege. „Kit elűztél Ninivéből, vágyik a Cet gyomrába vissza”- mondogatja gyakori lázálmban, de az éber öntudat állapotában is csak Kárpátjáért dobog a szíve.

A Ruszin Világ szerkesztősége gyakran közölte remek írásait, vallomásait, költeményeit. Gyakran beszélgettünk vele nemzetiségi kérdésekről, amelyek

Ő volt az egyik legjobb kutatója. Erről a munkájáról így beszélt: „1979. január elsejével új munkahelyre kerültem Kárpátalján. Közelebb a nemzetiségi kérdésekhez, de furcsa malomkövek közé. A „magas minisztérium” illetékes vezetői ugyanis nyíltan tudomásomra hozták, alibi munkát várnak tőlem, s hogy a nemzeti-ségekkel való érdemi foglalkozást lehetőleg mellőzzem. Nos, ebben az esetben az elvtársak tévedtek. Pont ez a témakör volt az, amit a legfontosabbnak éreztem. Évek során komoly nemzetiségi műhelyt sikerült kiépítenem. Igaz, közben változtak az idők és sokan új álarc mögé bújtatták a nézeteiket is.” S. Benedek András képtelen volt lemondani a versről is, az „igazmondás jelbeszédéről”.

Egyik legszebb emlékem vele kapcsolatban, amikor egyszer bent ültem a Magyar Írószövetség székházában, egy kedves és nagyon

színvonalas kárpátaljai énekcsoporthoz kezdte el műsorát. Béni ott ült mellettem és mint mindig otthoni és itthoni dolgokról beszélgettünk. Amikor megszólalt a gitár hangja, mindenki elhallgatott, figyelmünk a „vándor muzsikuskokra” irányult. Egyszer csak megszólalt egy vers, S. Benedek András által írt költemény, gyönyörű zenei kísérettel. A nézőközönség soraiban csönd volt, akárcsak egy templomban. Végignézve a jelenlévők arcán, mindannyian könnyes szemmel néztek vissza

rám. A vers megzenésítve csak izzott, a lelkekbe vésődött. Akkor láttam először Bénit is elérzékenyülni. Bele kapaszkodtunk a mondanivalójába, az igazmondásába. Mindenki átérezte, hol történt meg életének egyik legnagyobb törése, egy soha be nem hegedő seb, de mennie kellett tovább, tovább... Hittel és új erővel.

„...Lőhetnek hátba, halántékon, nem ők hozzák el jövődö halálom

Mikor a szeppén vállig eltemettek, fordítva arcom szélnek, napkeletnek

Erőt adott a föld, az őszi eső, a feketén izzó síromat verdeső. A görög lány estére kiásott, s még táltos csontom se hibázott. Harmadnap hajnalán jöttek el értem, mivé rossadtam vízen, kenyéren... Száműzhetsz Keletre, Napnyugatnak, csontjaink fölött már nincs hatalmad. E fölszabdalt földet el nem űzheted, nem a beléd bicsaklott életed.

Határátlépésnél az öröklétbe

Szeretve – tisztelt Bényi!

Nemrég arról szoltunk, hogy születésnapodat ünnepejünk és arra kértünk, hogy még sok megrendítő, lírailag átszellemült, emberileg felemelkedett, igazmondó verset írjál. Ezt megtetted.

Bátorság, higgadt öntudatosság jellemezte kutatásaidat is. Engedjék meg, hogy a nagyon sok szép emlékezés után, a ruszin közösség képviselőjében is szóljak róla egy pár szót. A ruszin-magyar együttélés egyik legnagyobb kutatója, a kisebbségben élő nemzetiségek védője, igazság feltárója volt. Többször szolt a szovjethatalom kegyetlen intézkedéseiről, amikor szinte szakmai „öngyilkosság” volt beismereni nemzetiségi hova tartozásodat: „Ott dolgoztam Ungváron, a Kárpáti Kiadóban, s láttam, hogyan írják át nagy -ukránra a legjobb ruszin írásokat, a XX. század első felének alkotásait.” Mindez, hogyan hatott nemzetünk tudatára, testi-lelki állapotára, arról hosszú évtizedekig nem szolt a hivatalos történet. A felejtés talán elősegíthette volna, hogy behegedjenek a sebek, hogy elhomályosuljon a nemzetvesztésnek az emléke. De András tudta és ezt többször meg is írta, hogy az újjászületés többszöri próbálkozása sikert fog hozni, mert a ruszinság körében szóba sem kerülhet a felejtés. Generációról, generációra megéljük, hogy folyamatos küzdelemre van szükség és felelősen, megfontoltan, de elkötelezetten és határozottan képviselni kell a Kárpát-medencében élő nemzetiségek, ezen belül a ruszinság: nyelvi, szellemi, kulturális és gazdasági egységét. Csak így van esélyünk az egyetemes ruszinság boldogu-

Ezért hát lőhetnek hátba, halántékon, nem ők hozzák el jövődö halálom”. (Nem c. verséből)

Versei a sors üzenetét hordozzák.

Túl a szomorúságon, bizonyos vagyok abban, hogy amit létrehozott az maradandó, bármilyen műfajban is alkotott. A kisebbségben élők hátrányaival szembeni küzdelemben látta minden szellemi tevékenység, így a költészet értelmét is. A Földön már nem tudsz értünk küzdeni Bényi! Ezért kérünk, ne hagyj minket cserben a Mennyben sem szeretett barátunk, kollégánk, sorstársunk! A Csend és az Otthon Neked most már véglegesen megadatott. Legyen örök békesség veled!

*A Ruszin Világ szerkesztősege nevében
Ortutay Mária*

lására. Ezt a gondolatot erősítette bennünk S. Benedek András, mindannyiunk által, szeretettel elnevezett Bényje. Ő a kutatásai által is tudta, hogy sokan elveszítették nemzeti identitásukat, kapcsolataikat, mert tiltva volt és el voltunk zárva egymástól. Mindig a következetes küzdelemre biztatott minket. A rendszerváltozás után az elszakított és elzárt területek

ruszin szervezetei több szálon kezdték összefűzni a ruszin-ruszin és ruszin-magyar kapcsolatokat. Szeretáramlott a fölismerés: Talpra álltunk, megmaradtunk, újjászületünk! Kapcsolatainkat nem tudja már megállítani az anyanyelv és nemzetiségek ellenes megnyilvánulások sem Kárpátalján. Magunkra és egymásra találtunk újra, nemzetiségi érdekeket képviselünk. Kárpátalja népe és nemzetiségének szeretete volt az a „hata-

lom”, amellyel önmagát maradéktalanul odaadta. Egész életét a kisebbségben élők nevében élte, sorsukat a magáéval együtt „vállain tartotta” és emelte fel, fel a világosságba és az igazságba.

S. Benedek András művei nem fognak eltűnni halála után, mint ahogy Ő sem tűnt el az átlépés pillanatában: „...a legmagasabb mennybe való belépés minden ember számára megnyílik.” Szeretve-tisztelt Bényink! Írásaid, verseid, mint irányjelzők, fogják mutatni az utat. A követés már rajtunk múlik, a munkát folytatjuk.

Nyugodjál békében!

*Manajló András, az ORKÖ elnöke
Budapest. 2009. szeptember 25.*

Élet-, és lélekmenedék

Találkozás Medveczky Miklósné Luták Edittel a balatonföldvári VI. Ruszin Művésztaborban

Egy „szerény ibolyából” lett-figurális életképek és csendélet kompozíciókat megidéző csodálatos alkotóművész

Kétségtelenül, Kárpátalja egyik legtehetségesebb és legtisztább festőművésze Medveczky Edit. Meghitt hangvétellű életképei, csendéletei mély érzelmeket és gondolatokat ébresztenek. Szokatlan szellemi érzékkel is rendelkezik, mert tapasztalatai megtanították arra, hogy a közelmúlt elvadult érdek-, és értékrendszere ellen csakis az emberi, szakmai összefogás, a család, a szeretet és a mindig következetes tanulás és a kitartó munka védhet meg bennünket.

Balatonföldváron találkoztam vele először az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat által szervezett Alkotótáborban, egy nívós alkotói közösségben. Művésszé válásáról, a családjának körülményeiről és támogatásáról érdeklődtem.

- *A család személyére szóló figyelme, szeretetteljes környezete adott Önnek lehetőséget az alkotói pályára?*

- Különlegesen indult az én kapcsolatom a művészettel. Az igazságot felismerve és tudatosítva a lehetőségeket indultam el e pályán. Nehéz idők voltak Kárpátalján a 47-48-as években. Édesanyám négy gyermek megélhetéséért küzdött, jegyzisztéma volt, pénzhány, nehezen éltünk. Én a középiskola hetedik osztályát jártam, amikor az egyik tanárnőm, Moncsák Irén, francia szakos, felkereste édesanyámat. Tehetségesnek tartott, éppen ezért céltudatosan megkérdezte: "Miért nem iratod be a kislányodat a festőiskolába? Szeret rajzolni, ezen felül ösztöndíjat, kenyérjegyet is kaphat..." Ragaszkodtam a megszokott környezetemhez, a barátnőimhez, iskolámhoz, sehogy sem akartam változtatni. Édesanyám a szomszédban lakó festőiskola igazgatójával is megvitatta a tanárnő javaslatát, ő is helyeselte. Nem, nem!- volt részemről a kategorikus válasz. Moncsák Irén értett a pedagógiához, komolyan elbeszélgetett velem, megmagyarázta, hogy milyen szellemi és anyagi előnyökkel járhat az én sikeres felvételem. A

család iránti felelősséget is felerősítette bennem, hogy 12-13 éves koromban segíthetek a családomon, apám hiányában. Édesapám Luták Ferenc volt, mint magyar tartalékos tisztet őt is bebörtönözték. Ungváron, kínzások közepette halt meg. Sokáig nem ismertük az igazságot, nem kaptunk semmiféle hírt felőle. Egyszer

csak egy levelet kaptunk Közép-Azsiából, egy kifordított borítékot, amely egy zsákból kihúzott szállal volt összevarrva. Az egyik életben maradt rabtársa írta meg együttlétük utolsó perceit és édesapám halálának körülményeit. Édesanyám sokkot kapott, nem hitte el..., aztán felismerte, hogy ez a valóság.

- *Férjedet, a szintén nagy tehetségű Medveczky Miklóst, hol ismerted meg?*

- Ő egy munkácsi pap, tanító és jegyző családból származik és Donbász elől menekülve (oda vitték katonának leggyakrabban az ifjakat) iratkozott be az ungvári festőiskolába. Már gyerekkorában is tehetségesen festett. Itt ismerkedtünk meg, egy osztályba jártunk és egy időben felvételeztünk a Lembergi Képzőművészeti Egyetemre. Ő festészetre jelentkezett én pedig textilszakra.

- *Könnyen ment a kárpátaljai fiatalok felvétele az egyetemre?*

- Leginkább a tehetségtől és a teljesítménytől függött.

Amikor már négy sikeres vizsga mögöttünk volt a felvételin, még csak a kompozíció maradt hátra, behívtak az egyetemi pártbizottságra. A párttitkár megkérdezte: "Hol van a maga apja?" Én elmondtam, hogy édesapám már nem él, meghalt az ungvári börtönben. Tovább nem kérdezősködött, hiszen előtte volt az akta. Azzal a gondolattal jöttem ki a párttitkártól, hogy nem reménykedhetek a felvételi vizsgáim pozitív elbírálásában, annak ellenére hogy vörös diplomával végeztem a szakmai középiskolát. Hazautaztam, nem számítottam semmi jóra. Aztán

Medveczky Edit (balról) és művésztársa Didyk Nádija

váratlanul megérkezett a felvételi értesítő, textil-szakra vettek fel.

- *Addig nem is festett?*
- Mindig festettem, de hiányzott az önbizalom.

Nem hittem, hogy a festőkkel egy szakmai rangba kerülhetek. Nem voltam soha tájképfestő, mindig a figurális kompozíció vonzott, ez az én világom. Más úton jártam és járok, mint a többi festő. A Lembergi Képzőművészeti Egyetem nagy önbizalmat adott nekem. Azokban az években a fiatalok legtöbbször nem várhatott a család részéről támogatást. Kiemelt ösztöndíjat kaptam, vörös diplomával végeztem. Saját

magam is csodálkoztam, hogy a szívós munka mennyire megnöveli az ember önbizalmát. Egy kis félős gyermekből, céltudatos, határozott felnőtt lett belőlem.

- „Szerény ibolyából” - egy elismert művész? Jól gondolom?

- Erre még sokat kellett várni. Az egyetemi évek utáni időszak sem volt könnyebb. Felkérést kaptam a lemergi Divatházból divattervezői állás betöltésére, majd később oktatói állásra az Egyetemen, de az albérletet nem tudtam volna kifizetni. Miklóssal is ez idő tájtban házasodtunk össze, ő is haza vágyott Kárpátjára. Itthon kezdjétek el a pályát! - szöjt a családi hívás, s mi hazajöttünk. 1958-ban is nehéz idők voltak. Nem volt olyan ember, aki elindított volna a hivatásomban. Egy szabáscsoporthoz kaptam először állást, ahol nadrágokat illesztettünk. Szinte minden nap sírva mentem haza, mert nem erre készültem. Akkor már a kisfiúnkat vártam, aki ma sikeres építész.

Akkor indult el a „Radjanska Skola” kiadónál a kárpátaljai magyar iskolák számára az új ABC-s könyv, amelynek illusztrálására Boksay József Akadémikust és az ugyancsak nagyszabású festőművészt, Glück Gábort kérték fel. Mesterem, Boksay József engem, fiatal kezdőt is bevont a könyv illusztrálásába.

Még egyszer visszahívtak Lembergbe, már az órarend is a kezembben volt, de úgyszintén nem volt

pénzem, hogy lakást béreljek. A diplomamunkám alapján ajánlottak a Képzőművészeti Szövetségbe. Volt tanáraink és Boksay József voltak az ajánlóim. Két lemergi szakmai ajánlatot elszalasztottam, itthon kellett megkeresnem a lehetőségeket. Itthon érlelődünk igazi alkotóművészeké. Az én alkotásaim mellett, a férjem Medveczky Miklós munkái, meghitt hangvételű, lírai, gondolatilag mély faliképei és nem utolsósorban monumentális alkotásai sokak számára ismertek.

- *Úgy tudom, lánya, Medveczky Ági is a szülők művészeti hajlamait örökölte. Láttam egy gyönyörű tárlatát a Magyarok Házában Budapesten. Jól emlékszem?*

- Igen. Ági anyatejjel szívta magába a művészetet, tehetséges, sokoldalú művész. Több önálló tárlata is volt, de rendszeresen vesz részt különböző kiállításokon.

- *A balatonfüredi VI. Ruszin Képzőművészeti Alkotótábor, milyen élményt adott?*

- Először nem akartam elfogadni a meghívást, kissé bezárkóztam, férjem halála után elfáradtam. Gyermekeim beszéltek rá, kellemes élményeikre hivatkozva. Ági már többször volt ilyen alkotótáborban. Igazuk volt, mert nagyon jó volt az otthoni képzőművészekkel együtt lenni. Emberileg és szakmailag is fél szóból értettük egymást. Részem volt a nagy elődöket jellemző értékekben, figyelemben, a festés iránti alázatban. Az alkotáshoz szükséges körülmények a legnívósabb szinten biztosítva voltak, köszönet érte. A földvári tárlaton bemutatott festményeimmel nem vagyok megelégedve, mert mindig jobbra, tökéletesebbre törekszem.

Ortutay Mária

Mesterei nyomában Földessy Péter festőművész

Medveczky Miklós hatására lett festőművész. Egy udvarban laktak a Medveczky-családdal. Gyermekként csodálta Medveczky Miklós rajzait, festményeit. „Első mesterének” köszönhetően fordul érdeklődése mind erőteljesebben a képzőművészet felé.

1944-ben született Földessy Péter, az év leghosszabb napján, június 22.-én, Munkácson.

A Lembergi Képzőművészeti Főiskola után változatos stílusban és változatos helyeken dolgozott. Nem tért vissza azonnal Kárpátaljára. A táblaképek és az akvarell mellett, domborműveket is formál. A műfajok, technikák, anyagok egyre gazdagabb kölcsönhatásban jelentkeztek, mintegy annak jeleként, hogy él benne a vágy az „összművészet” iránt. Tovább tanul a „Sztroganovo”-n. Egy Moszkva környéki óriásgyár is felfigyel a munkásságára. Szponzorként támogatják, művészeti feladatokkal bízzák meg. Földessy Péter vállalja a felkérést és létrehozza a „Monumentális Művészetek Mesterműhelyét”. Fia-
talokkal foglalkozik, diplomamunkákat irányít, megrendeléseket teljesít. Észrevéve és kibontva az igazi képességeket jó irányba tudta terelni növendékeit. Számos elismerés és kitüntetés tulajdonosaként hívják vissza Kárpátaljára. Tagja lesz a Művészeti Alapnak, több kiállításon vesz részt, franciaországi alkotótáborba kap meghívást. 1991-1996-ig a Kárpátaljai Nemzetközi Művésztelepek első számú szervezője. Csalódás csak akkor éri, amikor a rendszerváltás

környékén leértékelődik a pénz. A Művésztelepekre nem marad semmi. Nehezen próbálják összeszedni a legszükségesebb eszközöket. Feleségével együtt járják a vállalatokat, támogatásukat kérve, de a művészetre már nem jut pénz és akarat. Ez nagyon megviseli őket.

Kénytelenek voltak megszakítani e szívből és nagy szakmai hozzáértéssel végzett munkát. „A művészet hajlékot keresett, hogy megmaradjon”- mondta nekem egyszer.

A balatonföldvári VI. Ruszin Művészeti Alkotótábor számára az emberi és művészi feltöltődést jelentette. Jó volt a szervezés, a körülmények a legmagasabb elismerést érdemelnek, kellemes volt a társaság. Ezelőtt is több nemzet-

Földessy Péter festményeivel

közi Alkotótáborban vehetett részt, ahol szintén elismerést érdemelt a szervezés, de itt Földváron az élmény ereje, az emberek szeretete és a természet szépsége, csodáinak áhította mindent felülmúlt.

Tudósítónktól

Szakmai társakkal Balatonföldváron Az ismeretlenségből a rivaldafénybe

Matl Péter Munkácson született 1960-ban. Szülei pedagógusok voltak, a munkácsi magyar iskola tanárai. Felmenői között művészek, tudósok és politikusok találhatók. Csak a legismertebbeket említve: Lehoczky Tivadar, egykori Bereg vármegye tudós kutatója, akinek a határ mindkét oldalán emléktáblája van, valamint Kubinyi Béla festőművész és még sorolhatnám a kiváló rokonság névsorát.

Matl Péter, művészeti hajlamát és erőteljes érdeklődését a képzőművészet iránt az ungvári kerámia szakon bővítette. A szobrászat volt minden álma, de ennek a műveléséhez még nem volt bátorsága. Tallinba és Lembergbe utazott a Képzőművészeti Akadémia felvételi reményével, sajnos sikertelenül, mert nem vették fel. A belső igény, a szobrászat felé irányuló hajtóerő nem hagyta nyugodni. Katonai szolgálata szabad idejében mindig kis szobrocskákat faragott: egyet a főnökének (az alkotáshoz nélkülözhetetlen szabadidő miatt), a másikat magának. A festészet kapott prioritást az elején. Szobrai is figyelemre méltóak voltak abban az időben, de a megyei zsűri leértékelte, nem fogadta el. Világos volt, hogy szakmai nyilvánosság nélkül, nem juthat semmire. Úgy adódott egyszer, hogy Kijevben egy országos tárlat előkészületének háttérében felállította a kis szobrocskáit, szerény módon, kísérletként. A terem tele volt jobbnál-jobb alkotásokkal, mégis az ő szobrait választották be az országos tárlatra. Ez volt életének első nyílt zsűrije. Ezt követően minden anyagát elfogadták. Ifjúsági kőfaragó alkotótáborokba invitálták, különböző megrendelések következtek, amellyel bizonyíthatta tehetségét, elhivatottságát. Említette nekem egyszer, hogy nagyon szeretett kőből faragni. Az egyik alkotótábor helyszínén, egy patak partján talált egy nagy mozdíthatatlan követ. Ebből faragott egy turulmadarat,

az ott lakók öröme és csodálatára.

A „peresztrojka” időszakában Kárpátalján a művészek megrendelések nélkül maradtak. Nehéz időszak volt, különösen a szobrászat költséges anyagigényét is figyelembe véve. Nagy segítséget jelentett, hogy a debreceni Művésztelep vezetője és egy Zala megyei kulturális szervező (Galánfi András és Kovács László) védő szárnyai alá vették és nem hagyták tehetségét elkallódní. Több szobor és fafaragás

készült ez időben Magyarországon. Aztán Munkácson, szülővárosában is megérintette a szerencse. Pákh Sándor, most Amerikában élő régi ismerőse és a Lehoczky-család nagy tisztelője kérte fel alkotóerejét bizonyító komoly munkára. Általa készített szobrok, emléktáblák, faragott oltárok sokasága és szépsége vonzza Kárpátaljára a művészetet kedvelő turistákat. A legszebb templomok őrzik belső téri munkáit, s ezekből nem egy gránitból lett faragva. Aztán követ-

kezett a legfelelősségteljesebb: a Magyarok Világszövetségének a pályázata a Verecke- Emlékmű. A pályázat győztese lett, a világszerte jelentkezők közül az első. Szinte az ismeretlenségből rivaldafénybe került. Még Japánba is meghívást kapott egy Művésztelepre, ahol szinte az egész világ szobrászai képviselve voltak. Óriási megtiszteltetésnek tartja a Szolymai Emlékpark kialakításánál való felkérést is.

A balatonföldvári Ruszin Alkotótábor szakmai feltöltődést jelentett számára. Több éve nem vett ecsetet a kezébe, de itt festett, alkotott, a gyönyörű vidék is ihletet adott. Társak között alkotott, szeretetben, jó hangulatban, kiváló körülmények között. Az itt született alkotások, értékálló művészet, áldás a szülőföldnek és az egyetemes kultúrának.

Tudósítónktól

Matl Péter festményeivel

Kiadja az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat.
Felelős kiadó: Manajló András (ORKÖ elnöke)

Kisfalviné Ortutay Mária - szerkesztő;
Nyomdai munkálatok:
Atlantis Reklám- és Nyomdaipari Kft.

A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel./Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
http:// www.ruszinvilag.hu